

• Faglig snakka

Skal norsk matproduksjon flyttes til andre land?

Eller skal vi heller se på hvordan den lokale ressursbruken og bærekraften i det norske husdyrholdet kan styrkes?

Det økte søkelyset på mer vegetabilsk mat i kostholdet, ofte med klimaargumentasjon som fremste holdpunkt, har begynt å gi utslag i politiske initiativer. Blant annet har Oslo skrevet under på C40-erklæringen, som forplikter hovedstaden til å jobbe for å oppnå en «planetær helsediett» for alle innen 2030. Men er virkelig løsningen på utfordringene verden står ovenfor å innføre en universell helsediett?

Den «planetære helsedietten» som det tas utgangspunkt i, er designet av den mye omtalte EAT-Lancet-kommisjonen, som for øvrig er finansiert av en privat stiftelse og samarbeider med multinasjonale korporasjoner som Syngenta, Google, Bayer og Nestlé.

Det understrekes ofte at EAT-dietten «skal tilpasses lokale forhold», men avhengig av hvordan man legger opp EAT-dietten innenfor de tillatte mengdene, har Laila Aass ved NMBU vist at mellom 43 prosent og 73 prosent av norsk jordbruksareal vil gå ut av drift – og i praksis flyttes til andre land.

I dag inntar gjennomsnittsnordmannen om lag 35 prosent av kaloriene sine fra animalske varer (meieri, kjøtt, egg og fisk) og 65 prosent fra planter (korn, grønnsaker, frukt, potet, sukker og oljer).

Med EATs globale referansediett forskyves dette til ca. 12 prosent animalsk og 88 prosent vegetabilsk. Mens vi for animalske produkter i dag har en norskandel på nærmere 94 prosent er den for vegetabilsk produkter kun ca. 22 prosent. Korrigert for import av husdyrfor blir norskandelen for meieri, egg og kjøtt ca. 75 prosent.

Norges forutsetninger for produksjon av animalsk mat er tilsynelatende langt bedre enn for vegetabilsk. Årsakene er flere, men det hele kommer ned til produksjonsgrunnlaget.

I tillegg til at klima begrenser hva man kan dyrke, legger vårt dyrkbare areal begrensninger på hvor mye som kan dyrkes. Her til lands er det som kjent 3 prosent dyrkbart areal, og av dette er det bare 30 prosent, det vil si 1 prosent av det totale landarealet, som er egnet til å dyrke korn, og bare noen promille der lønnsom produksjon av grønnsaker og matkorn er mulig.

En annen begrensning ligger i kombinasjonen av Norges høye kostnadsnivå vis-à-vis våre importland, og relativt lave eller fraværende tollsatser på flere vegetabilsk varer som i praksis er urealistisk å få høynet. Til sist spiller også forbruksvaner en stor rolle. Det er begrenset hvor mye gulrot og kålrot Ola nordmann vil spise, og forbruket av poteter som faktisk har gode dyrkingsforhold i Norge, har gått ned år for år.

Men hva med kornet, kan vi ikke spise det selv i stedet for å føre husdyrene? I

Import: Vi vil stå igjen med en massiv økning av importerte belgvekster, nøtter og planteoljer som erstatning for dagens husdyrprodukter. Her fra en mandelplantasje i California.

Foto: Piriya Wongkongkathep / Mostphotos

Lokal ressursbruk

I stedet for å erstatte færikål med importerte mandler fra California, bør fokuset heller være på hvordan man kan styrke den lokale ressursbruken og bærekraften i det norske husdyrholdet.

Martin Haaskjold Inderhaug

Martin Haaskjold Inderhaug er prosjektleder i AgriAnalyse.

dag går korn som tilfredsstillere kravene til matkorn til produksjon av mel og brød, mens resterende går til husdyrfor, som omdanner kornet til kjøtt, egg og melk.

Hvis vi begynner å spise mer grøt, velling og flatbrød, som er retter som egner seg på korn av dårligere kvalitet, er det fullt mulig å spise en større andel av kornet som dyrkes i Norge direkte av oss mennesker. Men også her spiller forbrukerpreferansene og tollvernet oss et puss, for hvem vil spise mer velling når man kan importere billigere (og antageligvis mer smakfull) ris, pasta og brød?

Til syvende og sist vil uansett ikke poteter eller velling være nok til å erstatte vårt behov for protein og fett. De sentrale erstatningsvarene for animalsk mat blir nøtter, belgvekster og planteoljer, som vi samlet sett skal mangedoble konsumet av med EAT-dietten.

Selv om vi ifølge Nibio rent agronomisk kan øke produksjonen av plante proteiner med om lag 11 prosent i Norge, gjør dette i praksis lite forskjell. Vi står derfor igjen med en massiv økning av importerte belgvekster, nøtter og planteoljer som erstatning for dagens husdyrprodukter.

Mens de fem største trenott-produksjonene (valnøtter, cashewnøtter, mandler, pistasjnøtter og hasselnøtter) samlet sett bare utgjør om lag 6 millioner

tonn uten skall i årlig produksjon, blir det produsert om lag 5 ganger mer peanøtter (27 millioner tonn uten skall), og 12 ganger mer av de sentrale belgvekstene (tørre bønner, erter, kikerter, linser og hestebønner), ca. 72 millioner tonn årlig.

Oljevekster, herunder soyabønner, rapsfrø, bomullsfrø, solsikkefrø og palmekjerner skiller seg sådan ut fra både trenøtter, peanøtter og belgvekster ved at volumene her er langt større (til sammen 534 mill. tonn), og produksjonen mer fleksibel. Til sammenligning blir det produsert om lag 840 mill. tonn melk og 342 mill. tonn kjøtt på verdensbasis.

I stedet for å erstatte færikål med importerte mandler fra California, bør fokuset heller være på hvordan man kan styrke den lokale ressursbruken og bærekraften i det norske husdyrholdet. Dette er også i samsvar med FAOs uttalelser om at alle land må ta ansvar for å produsere mat til en voksende befolkning.

For å gjøre det må vi ta utgangspunkt i landet vi bor i og ressursene man råder over. En EAT-diett overlater derimot dette ansvaret langt på vei til andre land, som i mange tilfeller har mer enn nok med å livnære egen befolkning.

AgriAnalyse legger om kort tid frem rapport om dette temaet.